

УДК 342.9:351.74(477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.21>**Іван Бойко,**

старший науковий співробітник

Державного науково-дослідного інституту

Міністерства внутрішніх справ України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ОРГАНАМИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ЗАГРОЗИ

У статті досліджено деякі аспекти забезпечення внутрішньої безпеки держави органами системи МВС як одного з базових державних інститутів, яке здійснюється за допомогою створеного державного механізму. Проаналізовано основні наукові доробки й положення чинного законодавства та нормативно-правових актів адміністративного та інших галузей права у сфері забезпечення внутрішньої безпеки від загроз, а також категорії загроз: суб'єкт, об'єкт, джерела їх виникнення та способи функціонування. Встановлено, що загрози внутрішньої безпеки держави визначають як сукупність чинників та умов, що створюють небезпеку певному об'єкту, життєво важливим інтересам людини та громадянина, суспільства, держави та її інститутів від реальних і потенційних внутрішніх загроз невоєнного характеру. Визначено, що головними внутрішніми загрозами для України є «олігархічні» групи впливу, які «лобіюють» свої інтереси в провідних галузях економіки, кредитно-фінансової та банківській сферах, тим самим підміняючи органи влади в управлінні державою. Тому органам державної влади, до яких входять правоохоронні органи держави, у т.ч. і органам системи МВС, необхідно мінімізувати зазначені впливи.

Викладено авторське поняття «загрози внутрішньої безпеки держави», а також сформульовано обґрунтовані пропозиції з удосконалення законодавства у сфері внутрішньої безпеки держави.

Ключові слова: органи, система, МВС, забезпечення, громадська, внутрішня, безпека, людина, держава, загрози.

Вступ. Проблема безпеки існує стільки ж, скільки існує сама держава чи суспільство. Тому вона здавна знаходила певне відображення в тих чи інших політичних, правових, релігійних та інших ідеях. У різні періоди розвитку людської цивілізації визначалася пріоритетність об'єктів забезпечення безпеки. Так, в авторитарних країнах безпека розглядається як благо влади, яку сектор безпеки охороняє від решти суспільства. Натомість у демократичних країнах безпека є благом суспільним і забезпечує права та свободи людини. Тому утвердження і розвиток демократії можливі лише за умови зміни світосприйняття безпеки, завдань, функцій та процедур діяльності правоохоронних органів держави, у тому числі й органів системи Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС) що входять до сектору безпеки країни.

Сьогодні забезпечення внутрішньої безпеки України як своєрідної характеристики й необхідної умови життєдіяльності людини, суспільства, держави та її інститутів є невіддільною (частиною/ознакою) складовою державної політики, тобто однією з найбільш важливих функцій держави. Разом з тим

несприятливі зміни в якісних характеристиках у сфері внутрішньої безпеки держави характерні не лише для України та країн Європейського Союзу, але й практично для усіх країн світових спільнот. У тих соціально-економічних і політичних умовах, які склалися, ще більше зростає значення ефективного забезпечення у сфері внутрішньої безпеки держави органами системи МВС. Вирішуючи завдання у зазначеній сфері органами системи МВС, використовують при цьому специфічні засоби, форми і методи охорони і захисту громадської безпеки й порядку щодо захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини та громадянина, суспільства, держави та її інститутів від внутрішніх загроз невоєнного характеру.

У сучасних умовах особливого значення набуває забезпечення внутрішньої безпеки держави органами системи МВС від загроз невоєнного характеру як одного з базових державних інститутів правоохоронних органів України, у т.ч. і органів системи МВС. Натепер складні процеси геополітичних змін у сучасному світі, а також зростання кількості правопорушень, поява нових видів злочин-

нів у державі зумовлюють виконання нових, складних, багатопланових завдань, які покладені державою на органи системи МВС.

Варто зазначити, що наявні теоретичні розробки проблем забезпечення захисту внутрішньої безпеки держави були предметом досліджень провідних вітчизняних вчених в галузях адміністративного права, таких як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, В.П. Горбулін, С.М. Гусаров, Є.В. Додін, Р.А. Калюжний, Л.В. Коваль, В.А. Колпаков, А.Т. Комзюк, В.А. Ліпкан, В.Ф. Опришко, О.І. Остапенко, І.М. Пахомов, Г.О. Пономаренко, В.П. Петков, В.І. Шакур, В.К. Шкарупи, Х.П. Ярмакі та інші. Однак, попри інтенсивність досліджень, присвяченим різним аспектам проблем забезпечення внутрішньої безпеки держави органами системи МВС, а також актуальних запитів у зазначеній сфері, багато важливих питань залишилося поза увагою вчених та практиків у галузі адміністративного та інших галузей права, що і зумовлює актуальність та важливість дослідження цієї проблеми.

Метою статті є науково дослідження сутності забезпечення внутрішньої безпеки держави органами системи МВС від реальних і потенційних внутрішніх загроз невоєнного характеру, а також формулювання обґрунтованих пропозицій з удосконалення законодавства в зазначеній сфері.

Результати дослідження. Сьогодні в Основному Законі України [1] визначено основи та принципи національної безпеки, організацію та діяльність правоохоронних органів держави із забезпечення громадського порядку та внутрішньої безпеки держави, цілі та основні засади державної політики, що гарантують суспільству і кожному громадянину захист від внутрішніх загроз. Так, закріплене у статті 3 Конституції України положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1], вимагає від держави створення відповідної системи державних органів, діяльність яких забезпечувала захист внутрішньої безпеки держави від загроз невоєнного характеру.

Водночас правові норми ч. 1 ст. 17 Конституції України зазначено, що «Захист суверенної і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу». Крім того, у ч. 3 цієї ж статті Конституції України вказано, що «Забезпечення державної безпеки і захисту державного кор-

дону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законами» [1].

Очевидно, у цій чинній правовій нормі Основного Закону України [1] визначено лише деякі з об'єкти державної безпеки, а саме суверенітет, територіальна цілісність, економічна та інформаційна безпека. На нашу думку, це положення конституційної норми значно звужує перелік та сутність об'єктів державної безпеки як зовнішньої, так і внутрішньої. До якої необхідно відносити й захист демократичного конституційного ладу, громадську безпеку та порядок, а також напрямки діяльності військових формувань й державних правоохоронних органів від реальних і потенційних внутрішніх загроз невоєнного характеру.

У тлумачному словнику українській мові слово «загроза» означає «можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого» [2, с. 204]. Вчені в галузі адміністративного права дають різні визначення цього поняття. Наприклад, І.Ф. Зінько та В.О. Косевцов тлумачать національні загрози як дії політичних, військових або природних сил, вплив перебігу соціальних, економічних та інших подій, а також ситуацій, що складаються в результаті цих подій, на процес життєдіяльності людини, суспільства, держави та її інститутів, які змушують країну йти на додаткові зусилля, вимагають надмірно великих витрат, мобілізації ресурсів з метою збереження своєї державності, національної та культурної ідентичності, надійного захисту власного народу [3, с. 24]. Вчені С. І. Пирожков і В. М. Селиванов визначають загрози як «фактор кількісної і якісної зміни надійного стану суспільних відносин, при яких порушується їх нормальне існування, функціонування і розвиток» [4, с. 3]. Своєю чергою, А.Б. Антонов і В.Г. Балашов визначають загрози як процес настання таких змін у стані особи, суспільства й держави, що оцінюються ними як здатні створити перешкоди або унеможливити реалізацію їхніх інтересів [5, с. 48]. А.В. Ліпкан вважає, що поділу на внутрішні й зовнішні загрози підлягають передусім джерела загроз [6, с. 54].

Слід зазначити, що відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII вказано, що «загрози національній безпеці України – явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [7].

Засадами правового аналізу категорії «загроза внутрішньої безпеки держави» є послідовний ряд *категорій загроз: суб'єкт, об'єкт, джерела їх виникнення та способи функціонування*.

Під *суб'єктами загрози* слід розуміти всіх учасників суспільних відносин загроз внутрішньої безпеки, котрим державою гарантується забезпечення захисту життєво важливим інтересам людини та громадянина, суспільства, держави та її інститутів, що охороняються правовими нормами законодавства та іншими нормативно-правовими актами, основними серед яких є норми адміністративного права. Крім того, до суб'єктів відносимо й усі органи державної влади, у т.ч. правоохоронні органи, до яких входять і органи системи МВС та органи місцевого самоврядування, що мають компетенцію контролю за виконанням норм і правил внутрішньої безпеки держави всіма учасниками суспільних відносин від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру. Юридичними обов'язками зазначених суб'єктів – органів державної влади є прогнозування виникнення внутрішніх загроз та небезпек, а також виділення матеріальних ресурсів держави для їх подолання. Під *об'єктами загрози* слід розуміти всіх учасників суспільних відносин загроз внутрішньої безпеки держави, яким може бути завдана шкода (матеріальна, фізична, моральна) або конкретний об'єкт господарської діяльності, право на безпеку яких охороняється нормами адміністративного та інших галузей права. Під *джерелами виникнення загроз*, слід розуміти всі процеси, що відбуваються в часі й просторі, різного походження (природні, техногенні), а також створенні людиною, які можуть потенційно призвести до виникнення загроз невійськового характеру, що можуть завдати матеріальної, моральної та фізичної шкоди суб'єкту та об'єкту загроз. Під *способами функціонування загроз* слід розуміти механізми приведення в дію джерел небезпек (джерел загроз внутрішній безпеці держави) та їх можливих наслідків. До основних способів функціонування внутрішніх загроз необхідно віднести: техногенні та технологічні процеси, природні катаклізми й катастрофи, явища неприродного походження тощо.

Отже, на нашу думку, **загрози внутрішньої безпеки держави** – це система організаційно-управлінських, правових, політичних, соціальних, економічних, екологічних заходів, яка визначає сукупність чинників та умов, що створюють небезпеку певному об'єкту і суб'єкту загроз та охороняється нормами адміністративного права та інших

галузей права, що виникають через цілеспрямовану діяльність окремих суб'єктів права (держави, фізичних та юридичних осіб) і спрямовані на завдання шкоди суспільству. Основним елементом внутрішньої безпеки якого є об'єктивний і всебічний моніторинг ефективності державної (законодавчої, виконавчої) та судової гілок влади, який застосовується з метою виявлення та прогнозування загроз, що забезпечує захист життєво важливим інтересам людини та громадянина, суспільства, держави та її інститутів від реальних і потенційних внутрішніх загроз невоєнного характеру.

Наразі загрози національній безпеці класифікуються за: місцем знаходження джерела – *зовнішні та внутрішні*; масштабами можливих наслідків – *загальнонаціональні, регіональні, локальні, поодинокі*; ступенем сформованості – *потенційні, реальні*; ступенем суб'єктивного сприйняття – *завищені, занижені, мінімальні, умовні, адекватні*; характером виникнення – *загрози природного, техногенного й соціального характеру*; сферами життєдіяльності – *загрози в економічній, політичній, оборонній, міжнародній, соціальній, інформаційній, науково-технічній, екологічній, культурній і духовній сферах* [8, с. 203–205] тощо.

Разом із тим однією з основних функцій держави вважається правоохоронна внутрішня функція, яка пов'язана із забезпеченням внутрішньої безпеки та суверенітету держави, демократичного конституційного ладу від реальних і потенційних загроз. До яких віднесено *загрози громадської безпеки й порядку* як захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини та громадянина, держави та її інститутів. Забезпечення яких є пріоритетними напрямками державної політики та завданнями діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості у сфері внутрішньої безпеки, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації й захисту національних інтересів від впливу загроз невоєнного характеру.

Відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. **сили безпеки** – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України. Наразі згідно зі ст. 12 зазначеного Закону сектор безпеки й оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили

безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки [7].

Суб'єктами сектору безпеки поряд з іншими органами держави є **сили безпеки**, зокрема: **1. МВС та Національна Гвардія України** (далі – НГ), яка входить до структури МВС; **2. Національна поліція України** (далі – НП); **3. Державна прикордонна служба України** (далі – ДПС), а також **розвідувальний орган України** у складі ДПС. **4. Державна міграційна служба України** (далі – ДМС); **5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій** (далі – ДСНС).

Сьогодні Міністерство внутрішніх справ України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах: 1) забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку, а також надання поліцейських послуг; 2) захисту державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; 3) цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; 4) міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [7].

Водночас розвідувальний орган України ДПС у справах охорони державного кордону, входить до органів системи МВС, який здійснює розвідувальну діяльність у сферах прикордонної та імміграційної політики, а також в інших сферах, що стосуються питань захисту державного кордону України та її суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні.

Отже, на вказані суб'єкти сектору безпеки, Конституцією та законами України покладено функції забезпечення державної безпеки, до якої входить і внутрішня безпека України.

Сьогодні міжнародні організації, такі як Організація Північноатлантичного договору (далі – НАТО) та Європейський Союз (далі – ЄС), у практичній діяльності вже не розрізняють безпеку і оборону, називаючи їх **сектором безпеки**, під якими **розуміють сукупність усіх органів і сил обов'язок яких**

полягає у захисті людини, суспільства і держави та її інститутів. До його складу входять основні органи та структури, такі як: збройні сили, правоохоронні органи, воєнізовані формування, органи розвідки та безпеки, митна служба, берегова охорона й прикордонна служба, а також ті інститути, що формують, здійснюють і контролюють політику внутрішньої та зовнішньої безпеки. ЄС та Європейська Парламентська Асамблея поділяють **сектор безпеки** на чотири головні складові: **оборона, поліція, розвідувальні органи та керівництво кордонами** [9].

Актуальним завданням найближчого часу для державних органів України є підготовка документів стратегічного планування, а саме: нової «Стратегії національної безпеки України до 2025 року». Згідно зі ст. 26 Закону України «Про національну безпеку України» Стратегія національної безпеки України є основним документом довгострокового планування, яким визначаються основні напрями державної політики у сфері національної безпеки [5] як зовнішньої, так і внутрішньої. Стратегія розробляється за дорученням Президента України *протягом шести місяців після його вступу* на пост, яка схвалюється рішенням Ради національної безпеки і оборони України і затверджується указом Президента України. Проект Стратегії розробляється працівниками: Апарату Ради національної безпеки і оборони України, Національного інституту стратегічних досліджень, державними органами, інституцій громадянського суспільства. У «Стратегії національної безпеки України до 2025 року» необхідно передбачити окремий розділ «Безпекове середовище та актуальні загрози національним інтересам і національній безпеці України», до якого повинні увійти такі підрозділи:

1. Актуальні джерела загроз у зовнішній безпеці України.

2. Актуальні джерела загроз у внутрішній безпеці держави.

На нашу думку, натеper **актуальними джерелами загроз внутрішньої безпеки держави є:**

1. Недостатня ефективність державної та судової гілок влади:

1) високий рівень і системний характер корупції в інститутах державної та судової гілки влади, депрофесіоналізація державних органів влади, у т.ч. правоохоронних та судових органів. Формування незалежного та неупередженого конституційного правосуддя, забезпечення прозорості судових процесів та прийнятих судових рішень;

2) конфліктність та неузгодженість у дія органів державної влади в процесі стратегіч-

ного планування забезпечення національної безпеки й, як наслідок, неадекватні загрозам внутрішній безпеці державно-управлінські впливи з боку органів державної влади. Відсутність продуманої та прозорої кадрової політики, внаслідок чого в доборі кадрів керуються не професіоналізмом фахівців, а їх партійною належністю;

3) неефективне функціонування судової гілки влади, що підривають її незалежність та неупередженість у прийнятті судових рішень, довіру населення до самої держави, інститутів державної влади та права, які обмежують захист основоположних свобод людини та громадянина, загрожують законним інтересам господарюючих суб'єктів та протидії рейдерству;

4) недосконалість правового регулювання суспільних відносин у сфері внутрішньої безпеки України, неналежний рівень захисту права власності та непрозорість відносин у цій сфері, неефективність контролю державних органів, у т.ч. і правоохоронних органів держави за додержанням законодавства;

5) неадекватність реагування державних органів у т.ч. і правоохоронних (розвідувальних і контррозвідувальних) органів завданням дієвого захисту суспільства та особи інтересів, прав і основоположних свобод людини та громадянина, держави та її інститутів від внутрішніх реальних і потенційних загроз невоєнного характеру, а також на конфліктні загострення у сфері політичних, економічних, соціальних, міжетнічних, міжконфесійних відносин, радикалізація суспільних настроїв і поширення проявів екстремізму зокрема, інспірованих із зовні й не тільки Російською Федерацією;

6) втручання у внутрішні справи України з боку інших держав. Незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону України;

7) недостатність ресурсного забезпечення та неефективне використання ресурсів у секторі безпеки держави.

2. Загрози економічній безпеці:

1) економічна криза в державі, монопольно-олігархічна, низькотехнологічна, ресурсовитратна економічна модель;

2) надмірна залежність внутрішнього ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури (зовнішніх ринків), недостатня ефективність роботи щодо його захисту від незаконної монопольної конкуренції з боку українських олігархів та імпортерів, а також щодо жорсткої протидії з контрабандою;

3) неконтрольований продаж без перероблення на готові вироби закордон за демпінговими цінами промислової сировинної про-

дукції – *алюмінію* і сплавів, берилію, бронзи, ванадію, вольфраму, вісмуту, галію, гафнію, германію, заліза, (у т.ч. порошкове, рідке), *золота*, індію, кадмію, кобальту, кремнію, мідію, магнію, молібдену, нікелю, олова, *платини*, свинцю, селену, *срібла*, сурми, *титану*, *феротитану* (які використовуються у сфері *літако-* та ракетобудування) хрому, церію, цинку, цирконію, *залізної та уранової руди* тощо; сільськогосподарської продукції (пшениця, у т.ч. твердих сортів, ячмінь, просо, гречка, соя, олійне насіння та олійні культури) тощо. Втрачаючи при цьому додану вартість (понад 250 млрд дол. США в рік);

4) контроль органами держави над імпортом і експортом промислової та сільськогосподарської продукції, що є важливим регулятором балансу продукції на ринку нашої країни;

5) відсутність прогресивної цифрової фіскальної системи, деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес, недостатня ефективність використання матеріальних ресурсів, переважання у структурі промисловості галузей з невеликою часткою доданої вартості, низький технологічний рівень вітчизняної економіки;

6) неконтрольоване державними органами, у т.ч. Рахунковою палатою України виснаження фінансових ресурсів, наявних валютних ризиків, неефективного управління державним боргом, *залежності:*

від продажу цінних паперів – державних облігацій валютного займу під високі (11% річних) вітчизняними олігархами, сумісно із закордонними бізнесменами;

запозичень Міжнародного валютного фонду, який нав'язує нашій державі виконання невіддільних «кабальних» умов управління державою в економічній, фінансовій сферах та соціальній політиці в правових галузях та судовій системі. Тому Україна як держава втрачає свою суб'єктність, суверенність та незалежність, наша держава повинна бути суб'єктом, який сам визначає напрями і способи розвитку держави без зовнішнього втручання будь-яких держав чи міжнародних організацій країн Західної Європи чи фондів, (грантів) Джорджа Сороса тощо;

7) фінансовий моніторинг та контроль Державною службою фінансового моніторингу України (далі – ДСФМ) та Міністерства фінансів України фінансових операцій компаній з бенефіціарами, зареєстрованими в «офшорних» країнах «чорного списку» Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF). Обов'язковий фінансовий моніторинг та контроль ДСФМ та Мінфіном України країн, фінансових операцій щодо запобігання та протидії лега-

лізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Серед них: **Британські залежні території** – острови: Гернсі, Джерсі, Мен, Олдерні; **Центральна Америка** – Беліз, Панама; **Європа** – Андорра, Гібралтар, Монако; **Карибський регіон** – Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські Острови, Барбадос, Бермудські Острови, Британські Віргінські Острови, Віргінські Острови (США), Гренада, Кайманові Острови, Монтсеррат, Нідерландські Антильські Острови, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Співдружність Домініки, Теркс і Кайкос, Тринідад і Тобаго; **Африка** – Ліберія, Намібія, Сейшельські Острови; **Тихоокеанський регіон** – Вануату, Гуам, Маршалські Острови, Науру, Ніуе, Палау, Острови Кука, Американське Самоа, Самоа, Фіджі; **Південна Азія** – Мальдівська Республіка;

8) неправомірне надання Національним банком України як державним регулятором дозволів на проведення трансакцій з переводу валюти, доларів США «\$», євро «€» компаніям з бенефіціарами, зареєстрованими в «офшорних» країнах «чорного списку» Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF): *Кіпр, Беліз, Багамські острови, Сейшельські острови, Вануату, Гонконг, Іран, Киргизька Республіка, Туркменістан, Лаоська НДР, Куба, Ліхтенштейн, Марокко, Самоа, Вануату, Об'єднані Арабські Емірати*; американські офшорні зони, серед яких є деякі штати США – *Панама, Американські Віргінські острови, Маршалові острови*; Кайманові острови, Британські Віргінські острови, Бермуди; Швейцарії, Люксембургу, тощо;

9) неефективне здійснення державними органами контролю за надходженням коштів до Державного бюджету України та місцевих бюджетів, а саме: *Рахунковою палатою України* – шляхом здійснення фінансового (аудиту); *державним казначейством* – шляхом ведення контролю бухгалтерського обліку, а також витрат державного та місцевих бюджетів, які складаються та подаються розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів фінансової й бюджетної звітності;

10) недосконалість законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах, відносно високий рівень «тінізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів, відсутність достатніх стимулів для легалізації доходів населення та зменшення тіньової зайнятості, *шляхом введення обов'язкових безготівкових розрахунків для всього бізнесу, а також зменшення тіньової зайнятості*

населення шляхом збільшення штрафних санкцій для бізнесу;

11) надмірний вплив іноземного капіталу на розвиток окремих стратегічно важливих галузей національної економіки (оборонно-промислового комплексу, важкого машинобудування, літакобудування, розвиток та будівництво ракетно-космічної галузі), а також повернення в державну власність заводу «МОТОР СІЧ» з виробництва двигунів для літаків, вертольотів та промислових газотурбінних установок, турбореактивних, турбогвинтових, турбовальних, турбовентильційних двигунів, небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в таких галузях. *Відмова від іноземців (агентів) в наглядових радах національних галузей економіки.*

3. Загрози енергетичній безпеці:

1) надмірна залежність від імпорту енергоносіїв, невирішені проблеми диверсифікації джерел і маршрутів їх постачання, *недостатнє використання власного енергетичного потенціалу в атомній енергетиці, газовидобувній та нафтопереробній сфері.* Небезпека підміни національних інтересів корпоративно-приватними інтересами бізнесових або політичних угруповань у процесі розв'язання проблеми подолання політичної та енергетичної залежності країни.

2) низька ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, відносно повільні темпи впровадження новітніх технологій у газовидобувній нафтопереробній сфері;

3) недостатня реалізація енерготранзитного потенціалу та *інтеграція України в європейський енергетичний ринок;*

4) *відсутність зведеного енергетичного балансу держави* (особливо в постачанні природного газу – збільшення видобування газу (нафти), а також електроенергії – атомної (яка є найдешевша, на яку припадає понад 50% всієї генерації), теплової, гідро-, сонце-, вітроенергетики «зеленої» (тариф якої нині є одним з найвищих у Європі) для споживання промисловим підприємствам та населенню). Підміна національних інтересів корпоративно-приватними інтересами бізнесових та політичних партій у процесі розв'язання проблеми подолання енергетичної кризи в державі.

4. Недостатній рівень науково-технологічного розвитку:

1) недостатній розвиток національної інноваційної системи, айти-технологій, віар-технологій;

2) недостатньо ефективно використання науково-технологічного потенціалу, використання іноземних науково-технологічних розробок замість вітчизняних.

5. Загрози інформаційній і кібербезпеці:

- 1) ведення інформаційної війни проти України, і не тільки Російською Федерацією;
- 2) загрози новітнім викликам внутрішній безпеці (явищам і тенденціям, що можуть за певних умов перетворитися на загрози національним інтересам), пов'язаним із застосуванням інформаційних технологій в умовах глобалізації, насамперед кіберзагрозам;
- 4) уразливість об'єктів критичної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів до кібератак;
- 5) фізична і моральна застарілість системи охорони державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом.
- 6) відсутність цілісної комунікативної політики держави, недостатній рівень медіакультури суспільства.

5. Соціально-демографічна криза:

- 1) скорочення чисельності населення через погіршення його здоров'я, низьку якість життя, недостатній рівень народжуваності, високу смертність, а також відтік громадян України за кордон;
- 2) поширення соціальних хвороб, зокрема наркоманії, туберкульозу, алкоголізму, ВІЛ-СНІДу, епідемій, небезпечних інфекційних захворювань пандемії COVID-19;
- 3) зростаючий дефіцит трудових ресурсів, старіння населення, низька економічна активність і недооцінка реальної вартості робочої сили.

6. Наявність небезпечних екологічних і техногенних викликів і загроз:

- 1) зношеність основних фондів, зокрема об'єктів підвищеної небезпеки, комунальної інфраструктури населених пунктів, очисних споруд підприємств;
- 2) недостатній державний моніторинг навколишнього природного середовища Єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій;
- 3) надмірний антропогенний вплив на територію України та техногенна перевантаженість;
- 4) недостатньо раціональне використання природних ресурсів, радіоактивне, хімічне та біологічне забруднення довкілля, наявність проблеми транскордонних забруднень;
- 5) утворення значних обсягів відходів виробництва та споживання, недостатньо ефективний рівень їх вторинного використання, перероблення та утилізації;
- 6) недостатній контроль за ввезенням в Україну екологічно небезпечних технологій та матеріалів, збудників хвороб, використанням генетично модифікованих організмів у харчовій промисловості.

Таким чином, натепер якщо політичні, економічні, фінансові, соціальні, екологічні

та культурні системи не будуть кардинально гармонізовані, то соціальна нерівність стане головною причиною напруженості і безладдя, які можуть охопити майже всі регіони України. Водночас проблеми, породженого непрофесіоналізму працівників органів державного управління та бідністю населення стануть живильним ґрунтом для пікового зростання вчинення кримінальних правопорушень таких як: тероризм, організована злочинність, вимушених і важкоконтрольованих масових міграцій населення та пандемій. А це висуває підвищені вимоги до спроможності системи забезпечення внутрішньої безпеки держави органами системи МВС щодо виявлення, нейтралізації внутрішніх загроз невоєнного характеру та запобігання їм у політичній, економічній, фінансовій, соціальній, міжетнічній, міжконфесійній та інших сферах життєдіяльності суспільства, держави та її інститутів, а також у радикалізації суспільних настроїв і поширення проявів екстремізму зокрема, інспірованих із зовні.

Наразі економічна глобалізація та поширення інформаційних технологій вже сьогодні призводять до створення віртуальних груп суспільства та його елітарних верств, які зосереджують увагу на задоволенні власних корпоративних інтересів, а не на розв'язання загальнонаціональних проблем забезпечення внутрішньої безпеки України. Це не тільки роз'єднує суспільство, а й знижує здатність держав до ефективного управління у сфері внутрішньої безпеки держави від загроз невоєнного характеру.

Особливе занепокоєння має викликати незбалансованість у соціальній практиці інтересів різних людей, соціальних груп, суспільства, держави та її інститутів, що є досить складною проблемою України й має знайти всебічне відбиття під час розробки «Стратегії національної безпеки до 2025 року», яка є основою для підготовки всіх інших документів щодо планування у сферах національної безпеки й оборони. Зокрема, «Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України», яка розробляється МВС за рішенням Міністра внутрішніх справ України після затвердження Стратегії національної безпеки України та вноситься на розгляд Кабінету Міністрів України.

Висновки

По-перше, сьогодні наша держава втрачає керуваність в організації державного управління щодо виконання законів і нормативно-правових актів, розпорядженні ресурсами загальнодержавної власності, комплексного соціально-економічного розвитку, забезпечення реалізації державної політики у від-

повідних сферах життя, що може призвести до непоправних наслідків як для нашого суспільства, так і самої держави.

Відомо, що головну роль у відповідних сферах життя нашого суспільства відіграє *державне управління*, яке є видом діяльності держави та державних органів виконавчої влади, яка полягає в організації виконання законів і нормативно-правових актів, здійсненні розпорядження ресурсами загальнодержавної власності, з метою комплексного соціально-економічного розвитку, а також забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту внутрішньої безпеки України. *Державне управління* – це форма практичної реалізації виконавчої влади, вона є категорією організаційно-правовою, а виконавча влада – політико-правовою. Тому виділяють два види державного управління: 1) як усієї діяльності держави; 2) як діяльності виконавчої влади.

Наразі, на нашу думку, для ефективної та якісної керованості державних органів влади та порятунку держави, Кабінету Міністрів України необхідно терміново внести на розгляд до Верховної Ради України проєкт Закону України про створення **«Міністерства управління України» як центрального органу виконавчої влади України у сфері державного управління**. Крім того, Уряду України необхідно звернутися з поданням до парламенту про призначення Першого віце-прем'єр-міністра України, який очолить і Міністерство управління України. Штатну чисельність новоствореного міністерства управління необхідно формувати шляхом скорочення на 30 % державних службовців Національного агентства України з питань державної служби та залучити до роботи на керівні посади цього міністерстві високопрофесійних спеціалістів з досвідом роботи (від десяти й більше років) – державних управлінців, економістів, фінансистів, правознавців, соціологів тощо.

По-друге, важливим і новим для органів системи МВС є також проведення комплексного огляду сектору безпеки. Варто оцінити внутрішню безпекову ситуацію в Україні, ідентифікувати виклики стабільності суспільного розвитку та актуальні загрози у сфері національної безпеки держави та зрозуміти, яким чином реформа сектору без-

пеки правоохоронних органів системи МВС дозволить реагувати на актуальні внутрішні загрози держави невоєнного характеру.

По-третє, натепер терміни розробки проєкту Стратегії національної безпеки України визначені у ч. 1 ст. 26 зазначеного Закону (до 29 січня 2020 року) уже давно стекли. Тому необхідно терміново розробити «Стратегію національної безпеки України до 2025 року» та подати її на схвалення до Ради національної безпеки й оборони України та затвердження указом Президента України. Оскільки за відсутності зазначеної Стратегії в нашій державі до цього часу не визначено, зокрема: *пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі, основні напрями державної політики у сфері національної безпеки; актуальні джерела загроз у зовнішній та внутрішній безпеці держави*.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України* від 23.07.1996. № 30. Ст. 141.
2. Тлумачний словник української мови / Укладачі Ковальова Т.В., Коврига Л.П. Харків : Синтекс, 2005. 672 с.
3. Косевцов В.О., Білько І.Ф. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів : монографія. Серія «Національна безпека». Випуск 1. Київ : Нац. ін-т стратег. досліджень, 1996. 53 с.
4. Пирожков С.І., Селіванов В.М. Національна безпека України: сучасне розуміння. *Вісник Академії Наук України*. 1992. № 9. С. 3–10.
5. Антонов А.Б. Балашов В.Г. Основы обеспечения безопасности личности, общества и государства : [учебное пособие]. Москва : Институт защиты предпринимателя, 1996. С. 36–55.
6. Ліпкан В.А. Національна безпека України : [навчальний посібник]. Київ : КНТ, 2009. 576 с.
7. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради* від 03.08.2018. № 31. Ст. 241.
8. Горбулін В.П. Качинський А.Б. Засади національної безпеки України. Київ : Інтер-технологія, 2009. 272 с.
9. Розбудова безпеки і оборони. Збірка матеріалів щодо Плану партнерських дій із створення інститутів оборони і безпеки (PAP-DIB) / за ред. Філіпа Х. Флурі, Вітлема Ф. ван Ікелена, Женева – Київ, 2006. 383 с.

Ivan Boiko. Support of internal security of the state by the bodies of the MIA of Ukraine

The article examines some aspects of ensuring the internal security of the state by the bodies of the Ministry of Internal Affairs as one of the basic state institutions, which are carried out through the established state mechanism. The main scientific developments and regulations, current legislation and regulations of administrative and other branches of law in the field of internal security against threats, as well as categories of threats: subject, object, sources and methods of operation are analyzed. It is established that threats to the internal security of the state are defined as a set of factors and conditions that pose a danger to a particular object, vital interests of man and citizen, society, state and its institutions from real and potential internal threats of non-military nature. It is determined that the main internal threats to Ukraine are "oligarchic" groups of influence, which "lobby" their interests in the leading sectors of the economy, credit, finance and banking, thus replacing the authorities in governing the state. Therefore, public authorities, which include law enforcement agencies of the state, including and the bodies of the Ministry of Internal Affairs need to minimize these impacts.

The author's concept of "threat to the internal security of the state" is stated, as well as substantiated proposals for improving the legislation in the field of internal security of the state are formulated.

Key words: bodies, system, Ministry of Internal Affairs, provision, public, internal, security, person, state, threats.

